

PUBLIKATIES

De Voordelta

JOS KUIJPERS, OLIVIER HAMERLYNCK, JOHAN CRAEYMEERSCH, HENK BAPTIST EN DICK VAN DER LAAN, 1990. De veranderen de Voordelta. Wetenschappelijke Mededeling KNNV nr. 198, ISBN 90-5011-040-1. Te bestellen door overmaking van f19,00 op giro 13028 t.n.v. St. Uitgeverij KNNV te Eindhoven o.v.v. "WM 198".

In deze uitgave van de KNNV wordt verslag gedaan van het onlangs gehouden symposium over de veranderingen op en langs de kust van Voorne ter gelegenheid van het 60-jarig bestaan van de KNNV-afdeling Voorne. De vier sprekers op het symposium belichten ieder vanuit een andere invalshoek de dynamische ontwikkelingen van Voorne in de afgelopen decennia.

Jos Kuipers van Rijkswaterstaat gaat in op de ontwikkelingen in de Voordelta. Hier hebben de Deltawerken grote invloed gehad op getijdebeweging en stroming van het zeewater. Als gevolg hiervan zijn vele zandplaten door erosie verdwenen, maar zijn ook nieuwe zandplaten ontstaan. Olivier Harmelynck en Johan Craeymeersch gaan in op het bodemleven in de Voordelta. In dit gebied leeft een grote verscheidenheid aan levensvormen, zoals borstelwormen, tweekleppige schelpdieren, stekelhuidigen, platvissen, grondels, garnalen, krabben, zeesterren en vogels. Henk Baptist gaat vervolgens dieper in op de vogels en de zoogdieren die voorkomen in de Deltawateren. Zijn konklusie is, dat het nog niet goed gaat met de vogels en zoogdieren in het Deltagebied. Voor een herstel is niet alleen een verbetering van de waterkwaliteit noodzakelijk, maar ook een landschappelijk herstel. Met name het grotendeels ontbreken van goede broedgebieden voor toppredatoren als Aalscholver, reigers en sterns is een ernstig gemis in het ecosysteem van het Deltagebied. Het boekje sluit af met een bijdrage van Dick van der Laan. Hij beschrijft uitgebreid de veranderingen van flora en vegetatie in de duinen van Voorne.

De Noordzee

REMI LAANE, RUUD HISGEN, ARNO VAN BERGE HENEGOUWEN, ROB LEEUW EN FRANCISCUS COLIJN, 1991. De zee, de zee de Noordzee. ISBN 90-1206-737-5, prijs f35,00. Uitgave SDU, tel. 070-3429731.

Nederland en de Noordzee zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. En niet alleen in vriendschap: wij maken ook dankbaar gebruik van de rijke mogelijkheden die de zee ons biedt. Al eeuwen lang wordt de Noordzee gebruikt voor scheepvaart, handel, visserij, recreatie, olie- en gaswinning, maar helaas ook nog steeds als vuilnisvat.

In het boek "De zee, de zee de Noordzee" wordt de Noordzee in al haar hoedanigheden gepresenteerd. Haar stoffen, haar planten en dieren, haar verleden en haar veranderingen. De relatie met de mens en de consequenties daarvan worden op een duidelijke manier uit de doeken gedaan. Het boek is geïllustreerd met bijna 100 foto's, waarvan het merendeel in kleur.

De Noordzee heeft een oppervlakte van 572.000 vierkante kilometer en een volume

van niet minder dan 54 miljard kubieke meter. De gemiddelde diepte is 95 meter en het diepste punt ligt tussen Denemarken en Noorwegen in het Skagerrak (700 meter). De temperatuur schommelt gemiddeld tussen de zes en de zeventien graden celcius. De Noordzee wordt gevoed door de warme golfstroom (vanuit de Golf van Mexico) en de talloze rivieren; het water verblijft er 1 tot 3 jaar.

Het boek "De zee, de zee de Noordzee", met een voorwoord van Minister Maij-Weggen, beschrijft de Noordzee door de eeuwen heen. De zee wordt bekeken zoals dagjesmensen aan het strand de zee bekijken: de golven, de branding, de getijden, de stromingen en de kleuren van het water.

In zeven hoofdstukken worden de verschillende aspecten van de Noordzee behandeld. Na enkele introducties over de stromingen in de Noordzee, de scheikundige samenstelling van het zoute water en de vele verontreinigingen door de afvalstromen vanaf het vasteland, komt in hoofdstuk 5 het leven in zee aan bod. In de Noordzee leeft een geweldige verscheidenheid aan planten en dieren. In korte paragrafen komen de verschillende onderwerpen aan bod. Verteld wordt over zeeduikers, zeesterren, het leven op scheepswrakken en booreilanden, de voedselketen, de beet van een kwal en van dartelende dolfinen. In hoofdstuk 6 worden de veranderingen in het ecosysteem beschreven: natuurlijke veranderingen zoals kustafslag en het ontstaan van de Voordelta, maar ook veranderingen door menselijk toedoen zoals de vervuiling van de Noordzee door de kleine onvolkomenheden in onze konsumptie maatschappij. In hoofdstuk 7 wordt kort aandacht besteed aan gebruik, beleid en beheer van de Noordzee.

Het boek sluit af met een handig trefwoordenregister en een lijst met namen van planten en dieren. Een korte literatuurlijst helpt de lezer op weg naar gedetailleerder informatiebronnen over de Noordzee en haar stranden.

Natte en vochtige ecosystemen

J.P.H.M. DE WITTE & R. VAN DER MELDEN, 1990. Natte en vochtige ecosystemen. Wetenschappelijke Mededeling KNNV nr. 200. ISBN 90-5011-041-X/CIP. Te bestellen door overmaking van f 26,50 op giro 13028 van Stichting Uitgeverij KNNV, Eindhoven o.v.v. "WM 200".

In deze KNNV-mededeling zijn ten behoeve van het landelijk beleid van Rijkswaterstaat floristische en bodemkundige gegevens verwerkt tot verspreidingskaarten van natte en vochtige ecosystemen.

Het boekje begint met een uiteenzetting van het gebruik van het ecotopensysteem, zoals ontwikkeld door het Centrum voor Milieukunde Leiden. In dit systeem wordt op basis van de vegetatie en (abiotische) standplaatsfactoren een indeling gemaakt in ecotopen. Een ecotoop wordt gedefinieerd als: een ruimtelijke eenheid die homogeen is ten aanzien van vegetatiestructuur, successiestadium en abiotische factoren die voor de plantengroei bepalend zijn.

In het boekje worden de procedure-stappen beschreven, die genomen zijn om te komen

tot een keuze van relevante ecotopen en een samenvoeging tot ecotoopgroepen (selectie van geschikte afslablokken, selectie van geschikte terrestrische ecotooptypen, samenvoegingen daarvan tot zgn. ecotoopgroepen, correcties voor fouten e.d.). Deze ecotoopgroepen zijn gebruikt om met behulp van het Atlasbestand (Rijksherbarium/CBS) kaartbeelden te vervaardigen van de verspreiding van de plantensoorten vóór 1950 en na 1950. De auteurs plaatsen zelf een aantal kanteekeningen bij de resultaten uit deze studie en konkluderen dat de kaartbeelden vertekeningen kunnen bevatten en dat de uit de kaarten af te leiden voor- en achteruitgang vooral aan de inventarisatieperiode na 1950 zijn toe te schrijven.

In een tweede fase van het onderzoek is de bodemkaart van Nederland (Staring Centrum) gebruikt om landsdekkend kaarten van standplaatstypen te vervaardigen in aansluiting op de terrestrische ecotoopgroepen. Dit betekent dat bodems zijn toegedeeld aan de verschillende standplaatsen voor planten. Hierbij is een relatie verondersteld tussen het voorkomen van plantengroepen en bodemtypen.

Uit een analyse van de vervaardigde kaarten blijkt dat ecotoopgroepen van voedselarme standplaatsen zeer sterk zijn afgenomen (bijv. de pioniervegetaties en graslanden van natte, voedselarme, basische bodem in de duinen tussen Hoek van Holland en Haarlem). De ecotoopgroepen van voedselrijke standplaatsen zijn opvallend toegenomen. Dit geldt ook voor ecotoopgroepen van bossen en struvelen, waarschijnlijk als gevolg van verandering in beheer.

Tot slot zijn de verspreidingskaarten vergeleken met de standplaatskaarten. Hieruit is af te leiden dat ecotoopgroepen van voedselrijke milieus zich hebben uitgebreid in gebieden waar vroeger overwegend voedselarme milieu-omstandigheden heersten. Tevens wordt gekonkludeerd dat voedselarme milieus exclusief met bepaalde bodemtypen zijn verbonden.

Techniek

P. AANEN, W. ALBERTS, G.J. BEKKER, H.D. VAN BOHEMEN, P.J.M. MELMAN, J. VAN DER SLUIJS, G. VEENBAAS, H.J. VERKAAR EN C.F. VAN DE WATERING, 1990. Natuurtechniek en Waterstaatwerken. Wetenschappelijke Mededeling KNNV nr. 199, ISBN 90-5011-044-4. Te bestellen door overmaking van f26,50 op giro 13028 t.n.v. St. Uitgeverij KNNV te Eindhoven o.v.v. "WM199".

Bij Rijkswaterstaat begint de laatste jaren meer en meer het besef door te dringen, dat bij de uitvoering van waterstaatkundige werken rekening moet worden gehouden met natuur en milieu. Bij het onderhoud van wegbermen, dijken, oevers en duinen begint het milieubesef ook bij Rijkswaterstaat langzaam door te dringen. In het boekje "Natuurtechniek en Waterstaatswerken" worden hiervan enkele voorbeelden gegeven.

Na enkele inleidende hoofdstukken wordt ingegaan op het beheer van wegbermen, kanaalbermen, rivierdijken, oevers en duinen. Ten aanzien van het beheer van de duinen wordt aangegeven, dat binnen het nieuwe beleid van Rijkswaterstaat ook ruimte is voor de ontwikkeling van een gekerfde zeereep, het toestaan van lokale verstuingen en het ruimte bieden aan slufervorming.